

Rednings-skøyta som ble krigsfartøy

FÆDRELANDSVENNEN AVSLØRER

Rednings-skøyter fra Mandal ble krigsfartøy i Iran

● USA advarte i årevis om at rednings-skøyter fra Båtservice i Mandal kunne bli misbrukt som krigsfartøy i Iran. ● Nå kan Fædrelandsvennen avsløre bilder av bevæpnede rednings-skøyter. ● Båtservice-direktør Bjørn W. Fjellhaugen innrømmer nå at det amerikanerne fryktet har blitt en realitet. **NYHETER** SIDE 8

Et flyktig inntrykk av en kjent skrogform flyter forbi i strømmen av verdensnyheter. En liten undring og et ekstra blick på et byråbilde, satte Fædrelandsvennen på sporet av en sak knyttet til lokal verftshistorie. Den handler også om piratvirksomhet i Persiabukta, regler for våpeneksport og ikke minst utvikling av ny journalistisk metode for å knekke ei nøtt. Når ansvarlige kilder ikke ville fortelle, gikk vi videre og søkte innsyn i andre arkiver. Vi saksøkte US State Department. Vi saumfarte tusenvis av iranske propagandabilder og undersøkte hundrevis av satellittbilder. Målet var å kunne fortelle historien om hvordan rednings-skøyter fra Mandal endte opp som krigsfartøy i Iran.

Redaksjon: Fædrelandsvennen

Tittel på prosjektet: Rednings-skøyta som ble krigsfartøy

Publisering: 26.12.2022 - 31.08.2023

Innsendere:

Tarjei Leer-Salvesen, tarjei@leer-salvesen.no

Connie Bentzrud, connie.bentzrud@fvn.no

Eivind Kristensen, eivind.kristensen@fvn.no

Jan Oddvar Eide, jan.oddvar.eide@fvn.no

Sondre Zachariassen, sondre.zachariassen@fvn.no

Olav Njaastad, olav.njaastad@gmail.com

Kontaktperson: Sondre Zachariassen, sondre.zachariassen@fvn.no

Takk til: Hyungwon Kang, Jacob Buchard, Kjartan Bjelland, Mads Ommundsen, Trond Heitmann, Jonas Mjaaland, Eivind Ljøstad og Vidar Udjus (en kommentar han skrev er med på publikasjonslisten).

1. BAKGRUNN	4
1.1 Byråbildet.....	4
1.2 Wikileaks.....	4
1.3 Organisering av arbeidet.....	4
2. MOTSTAND OG TRADISJONELLE METODER	4
2.1 Bakgrunnsinformasjon.....	5
2.2 Kampen for innsyn.....	5
2.3 Kontakter med kilder.....	6
2.4 Oppsøkende virksomhet.....	6
2.5 Jakt på hendelser og ofre.....	6
3. BRUK AV UTRADISJONELLE METODER	7
3.1 AIS-data.....	7
3.2 Ordbok i farsi.....	7
3.3 Søk etter informasjon på iranske nettsteder.....	8
3.4 Verifisering av oversettelser.....	8
3.5 Verifisering av dato.....	8
3.6 Identifisering av personer og kartlegging av organisasjoner.....	8
3.7 Gransking av bilder.....	9
3.8 Bruk av satellittbilder.....	9
3.8.1 Identifisering av fartøyer.....	10
3.8.2 Overvåking av skipsverftet på Kish.....	10
3.8.3 Identifisering av øvrige skipsverft.....	11
3.8.4 Identifisering av havner og baser.....	11
3.8.5 Geolokalisering for å verifisere bilder.....	12
3.9 Bruk av Google Lens.....	12
4. FUNN OG KONSEKVENSER	13
5. VEDLEGG	14

1. BAKGRUNN

1.1 Byråbildet

Denne saken kom ikke fra et tips. Det var snarere en opplevelse av flashback som dukket opp da Tarjei Leer-Salvesen logget seg på Scanpix for å finne et bilde til en artikkel. Tilfeldigvis kan han over to motiver i Scanpix-databasen tatt av Jon Gambrell på vegne av Associated Press. Tre dager før jul i 2018, hadde han stått på dekket av det amerikanske hangarskipet USS John C. Stennis da de ble forsøkt avskåret av en sverm av småbåter tilhørende Revolusjonsgardens marine. Gambrells linse fanget skarpe bilder av en litt større båt som fulgte småbåtene. Rekka på båten var dekket av røde fendere fra baug til akter. Det lignet da fælt på....

1.2 Wikileaks

I 2010 og 2011 hadde Tarjei bidratt i Aftenpostens dugnad med Cablegate-materialet fra Wikileaks. Tre av Wikileaks-dokumentene handlet om at USA advarte Norge mot eksport av noen spesielt raske og sjødyktige båter til Iran. De ble produsert som redningsskøyter av verftet Båtservice i Mandal. Den røde fenderlinja var et karakteristisk kjennetegn. *Hadde USAs advarsler slått til? Hadde redningsskøyta blitt krigsfartøy?*

1.3 Organisering av arbeidet

Høsten 2021 var gravegruppa i Fædrelandsvennen i gang med mange prosjekter. Båteksporten fra Mandal til Iran var en av disse sakene. Tarjei var leder av gravegruppa, men ønsket å være med på saken som aktiv reporter. Derfor ble Olav Njaastad koblet på som ekstern ressurs for å lede prosjektet.

2. MOTSTAND OG TRADISJONELLE METODER

Hovedutfordringen med denne saken, var at vi hele tiden er blitt møtt med en vegg av taushet fra nesten samtlige involverte og til slutt måtte vi utvikle og benytte utradisjonelle metoder for å trenge gjennom veggen av taushet for å løse saken.

Vi startet prosjektet med å benytte en rekke tradisjonelle journalistiske metoder i vår research, som å innhente bakgrunnsinformasjon, innsynsforespørsler, kontakt med kilder og oppsøkende virksomhet.

2.1 Bakgrunnsinformasjon

For å kjenne historien til Båtservice og hente ut bakgrunnsinformasjon (datoer, personer, kontrakter og lignende) gjennomførte vi omfattende søk via Nasjonalbibliotekets nettbibliotek, **nb.no** for å få tilgang til digitaliserte og søkbare versjoner av norske aviser, bøker og tidsskrifter. Vårt eget digitale arkiv og bildearkiv, samt **Atekst**, ble også benyttet. Alle regnskapene til selskapene i Båtservice-konsernet for den aktuelle perioden ble bestilt i nettbutikken til Brønnøysundregistrene **brreg.no**. Vi benyttet også **PressReader** for å få tilgang til digitale versjoner av papirutgavene til iranske aviser og tidsskrifter.

På **arkivportalen.no** kan man lete etter spor av hvor privatpersoner og bedrifter har deponert sine papirer for ettertiden. Etter at Båtservice Mandal gikk konkurs, ble deler av verftets bedriftsarkiv fram til 2008 overlatt til Statsarkivet i Kristiansand. Det var imidlertid klausulert. Eivind Kristensen tok kontakt med Bjørn W. Fjellhaugen og fikk en fullmakt som ga tilgang til arkivet.

2.2 Kampen for innsyn

For å få innsyn i dokumentasjon i denne saken, brukte vi mange ulike verktøy. Vi tok i bruk **elnnsyn** for å søke i postjournaler i departementene. Vi søkte innsyn i det klausulerte bedriftsarkivet til Båtservice, Utenriksdepartementets klausulerte arkiv, i straffesaksdokumenter hos politiet, sikkerhetstjenesten og i arkivet til US State Department.

Nesten samtlige forespørsler var negative. Unntakene var det nevnte bedriftsarkivet og en søknad begrunnet i politiregisterforskriften slik at pressen kan utøve sitt samfunnsoppdrag. Båtservice hadde blitt etterforsket og fått bot for utførelse av redningsskøyter til Iran uten deklarasjon. Her fikk vi tilgang til avhørene.

Vi sendte en innsynsforespørsel til US State Department allerede allerede i mai 2019, to år før vi begynte å arbeide for alvor med undersøkelsene våre. Etter purring fikk vi tilbakemelding at svar kunne forventes i mars 2022. Svaret kom aldri. Vi fikk kontakt med Mathew Topic, en advokat som har hjulpet en del amerikanske redaksjoner med innsynsprosesser som kjører seg fast. I april 2022 saksøkte Fædrelandsvennen US State Department i District Court of Columbia.

Saken førte frem. I mai 2022 beordret domstolen at State Department skal gjøre søk i sine arkiver og besvare vårt krav innen 15. juni med en tidsplan. Dermed fikk vi innsyn i en rekke ugraderte dokumenter. Dokumentene vi mottok, viste at USAs ambassade i Oslo aktivt følger med på Båtservice og Norges eksport av fartøyer til Iran.

2.3 Kontakter med kilder

Vi har vært i muntlig og/eller skriftlig kontakt med et stort antall kilder. Fra ansvarlige statsråder i hele perioden fra 2006 til i dag og til et 30-talls statssekretærer, personlige rådgivere og involverte stortingspolitikere og regjeringsmedlemmer, norske offentlige etater, departementene, etterretningen og sikkerhetstjenesten. Like tyst var det fra den amerikanske og den iranske ambassaden, amerikanske og iranske myndigheter, samt det iranske statlige selskapet som bestilte båtene.

Det var kun en håndfull personer som ville bidra med informasjon eller stille til intervju. Disse var et fåtall personer innenfor Båtservice-systemet, et par politikere, redningsskøytes konstruktør, produsenter som får sine produkter piratkopiert av Iran og en håndfull personer vi ikke kan navngi, samt en hemmelig kilde.

2.4 Oppsøkende virksomhet

Vi har hatt mange besøk i Mandal for å komme i kontakt med nøkkelpersonene i Båtservice. Noen har vært vellykkede, men flertallet av tilnærmingene var mislykket. Det har vært svært få personer som ønsker å snakke om kontakten med Iran.

Vi har gjort iherdige forsøk på å reise til Iran. For å komme inn i Iran som journalister, er vi avhengig av en invitasjon. Den iranske ambassaden har aldri besvart våre henvendelser. Den sentrale iranske aktøren i saken om redningsskøyte er forsvarsdepartementet. Vårt rekommanderte brev til forsvarsdepartementet og forsvarsministeren kom i retur, ubesvart.

Vinteren 2022 kontaktet vi Fereydoun Pouri som var medeier i Båtservices skipsverft på Kish, med forespørsel om å besøke verftet. Vi var åpne om at vi ønsket å lage en reportasje om hva som foregikk der. Pouri bekreftet at vi var velkomne. Men dagen før avreise fra Norge, avlyste Pouri og siden har det vært tyst.

På en internasjonal skipsmesse i Hamburg kom vi i kontakt med representanter fra et iransk selskap som kjente til redningsskøyte. Vi fikk løfte om invitasjon til Iran. Seks dager etter turen til Hamburg begynte opptøyene i Iran. Først i slutten av desember fikk vi et livstegn. Det var ikke lenger mulig å invitere journalister til landet.

2.5 Jakt på hendelser og ofre

Hadde bevæpnede redningsskøyter fra Mandal vært involvert i hendelser mot utenlandske skip i Persiabukta? Vi kontaktet Den Norske Krigsforsikring for Skib som sendte oss en liste med rapporterte og verifiserte hendelser der Iran hadde brukt militærmakt mot skip siden mai 2019. Listen inneholdt 30 hendelser .

Vi tok for oss hver hendelse og søkte etter informasjon og bilder. Listen viste at Revolusjonsgarden kapret den sørkoreanske tankeren Hankuk Chemi 4. januar

2021. På bildene fra iranske aviser og fjernsyn kjører en grå båt ved siden av tankeren. Vi kjente igjen de røde fenderne og designet til redningsskøytene fra Båtservice.

Vi forsøkte først å kontakte mannskapet som ble tatt som gisler på sosiale medier, uten hell. Den Internasjonale Transportarbeiderføderasjonen (ITF) som hadde bidratt til å få deler av mannskapet løslatt etter kapringen, kunne ikke hjelpe oss. Vi kontaktet flere engelskspråklige frilansjournalister i Sør-Korea og det ble et gjennombrudd. Journalisten Hyungwon Kang sporet opp den unge tredjestyrmannen Jeon Young-Hyeon som sa ja til intervju og bekreftet at det var samme type fartøy som redningsskøyta fra Mandal som deltok i kapringen.

3. BRUK AV UTRADISJONELLE METODER

Siden de tradisjonelle journalistiske metodene ikke medførte et gjennombrudd i prosjektet, måtte vi forsøke andre løsninger. Disse innebar søk på farsi etter informasjon i iranske statskontrollerte nettsteder, inkludert videosøk, bildesøk og bruk av satellittbilder.

Disse metodene viste seg å bli et gjennombrudd. Vi fant en stor mengde iranske nettsider som inneholdt informasjon om redningsskøytene og et svært rikholdig materiale av nyheter, bilder og videoer. Omfanget var så stort at vi ble nødt til å opprette en tidslinje for å systematisere datoer, hendelser og personer.

3.1 AIS-data

Alle fartøyer av en viss størrelse må ha en AIS-sender. Dermed er det mulig å verifisere hvor fartøyet befinner seg og hvor det har seilet. Utfordringen vår var at fartøyene som er bevæpnet og tilknyttet Revolusjongarden eller grensepolitiet nesten alltid har avslått AIS-sender. Dermed var det ikke mulig å bruke AIS-data for å identifisere og lokalisere fartøyene vi lette etter.

3.2 Ordbok i farsi

For å optimalisere søk etter informasjon, opprettet vi en ordbok i farsi med sentrale personnavn, organisasjoner og begreper. Dette var avgjørende for å få innsikt i å samle informasjon om fartøyene, kartlegge hvor redningsskøytene dukket opp, hvem som var til stede og hvilke organisasjoner som var innblandet.

For å lage ordboken startet vi med å skrive inn engelske ord i **Google translate** og få ordet på farsi. Deretter brukte vi søkeordet på farsi i Google for å finne relevante treff. Men det meste av innholdet i ordboken ble funnet ved å kopiere teksten fra et nettsted inn i Google translate og så eliminere teksten ord for ord til vi satt igjen med

det ordet eller navnet som var mest relevant. Dette er en tidkrevende metode, men gir svært gode resultater.

3.3 Søk etter informasjon på iranske nettsteder

I arbeidet vårt gjorde vi omfattende søk etter informasjon om Båtservice, redningsskøytene, personer og organisasjoner knyttet til saken. Både i iranske nyhetsmedia, tv- og videokanaler, nettsider og interne forum knyttet til Revolusjonsgarden og grensepolitiet, samt diverse forum som fokuserte på forsvarspolitiske og militære tema. Søkene ble utført på farsi i **Google**, kategoriene Alle, Nyheter, Bilder og Videoer, Søk etter video ble primært utført på farsi i den iranske videodelingstjenesten **Aparat**.

Ved å bruke søkeordene i ordboken fant vi en rekke hendelser med bilde- og videobevis for at Revolusjonsgarden og grensepolitiet fikk overlevert eller benytter fartøy med Båtservice-design. Vi har identifisert og tidfestet 19 sikre unike hendelser med bilder og/eller videoer.

3.4 Verifisering av oversettelser

Oversettelsefunksjonen til Googles nettleser var avgjørende for å forstå innholdet på nettsider skrevet på farsi. Vi oversatte alltid farsi til engelsk, siden oversettelse til norsk gir mindre nøyaktighet. Oversettelsen er ikke 100% nøyaktig, men god nok til å gi oss en forståelse av innholdet. Vi forsøkte alltid å ha minst to, helst tre eller flere, nettsider som omtalte samme hendelse, for å sikre oss at oversettelsen ble mest mulig presis. Informasjon som vi betraktet som viktig ble i tillegg forelagt personer med farsi som morsmål som en ekstra kvalitetskontroll.

3.5 Verifisering av dato

Iran benytter en solkalender som starter i år 622 og er basert på observasjoner og ikke regler. Dette førte til utfordringer når vi skulle tidfeste bilder og hendelser. Vi fant til slutt en relativt nøyaktig metode. Ved å finne det originale bildet i **Google Lens**, fikk vi en sannsynlig korrekt "vestlig" dato for publisering av bildet og dette samsvarte vanligvis også med datoen for hendelsen.

3.6 Identifisering av personer og kartlegging av organisasjoner

Når vi gjennomgikk bilde- og videomaterialet, oppdaget vi at mange av de samme personene ofte ble observert på eller i nærheten av redningsskøytene fra Båtservice. Vi startet derfor et arbeid med å identifisere flere av disse personene og kartlegge hvilke posisjoner disse hadde i de ulike organisasjonene i det militærindustrielle komplekset. Tre av personene vi identifiserte - admiral Amir Rastegari (sjef for MIO), general Amir Hatami (Irans forsvarsminister) og general Hossein Ashtari, sjef for Irans politistyrker - viste seg å være helt sentrale i Irans militærindustrielle kompleks. Ved å søke etter blant annet disse tre personene i Google og Google Lens fikk vi

flere gjennombrudd i arbeidet vårt. Da klarte vi også å kartlegge hvilke organisasjoner som stod bak forvandlingen av redningsस्कøyta til et krigsfartøy.

Det iranske forsvarsdepartementet leder et stort industrielt-militært kompleks med hundrevis av bedrifter og organisasjoner som utvikler, kopierer og produserer utstyr og våpen til Revolusjongarden, det ordinære forsvaret og grensepolitiet. En av de viktigste organisasjonene i dette nettverket er MIO som blant annet har ansvaret for å utstyre Revolusjongarden og grensepolitiet med fartøyer.

3.7 Gransking av bilder

Når MIO overleverer nye fartøyer til Revolusjongarden eller grensepolitiet får slike hendelser ofte stor oppmerksomhet i iranske media. Regimet bruker dette bevisst i sin propaganda for å fremme at Iran er en teknologisk og industriell stormakt som tross internasjonale sanksjoner er i stand til å utvikle og produsere avansert teknologi.

Ulempen ved at media er kontrollert av prestestyret, er at mye informasjon (for eksempel dato, nøyaktig sted eller navn og nummer på fartøyene) er utelatt i reportasjene. Dessuten er artikkel- og bildeteksten i praksis sensurert propaganda for regimet og vi har fått verifisert fra sikre kilder at mye av teksten er løgn og halvsannheter.

Løsningen på denne utfordringen var ofte nitidig gransking av bilder for å identifisere viktige detaljer og nyttig informasjon. For eksempel fant vi navnet “Nejat 4” skrevet med små bokstaver

på et bevæpnet fartøy med Båtservice-design som deltok i en båtparade ved øya Kish (bildet til venstre). Bildet til høyre viser samme fartøy uten våpen flere år tidligere.

Dermed hadde vi bevis for at grensepolitiet hadde overtatt en redningsस्कøyte levert av Båtservice til den sivile havneorganisasjonen PMO og utstyrt den med våpen. I begge tilfellene benyttet vi satellittbilder til geolokalisering for å verifisere at bildene faktisk er fra øya Kish.

3.8 Bruk av satellittbilder

Vi har i stor utstrekning benyttet satellittbilder i arbeidet vårt, fortrinnsvis fra **Google Earth Pro**. Fordelen med Google Earth Pro er at programmet har et historisk bildearkiv og et måleverktøy. Dermed kunne vi for eksempel overvåke aktiviteten på forskjellige lokasjoner og tidfeste hendelser på verft eller havner. Måleverktøyet

gjorde at vi enkelt kunne måle lengde og bredde for å verifisere at det var korrekt fartøy. Flere av metodene har hentet inspirasjon fra nettstedet **Bellingcat**.

Formålene har vært flere: Geolokalisering for å verifisere at bildene er fra stedet som teksten/bildeteksten omtaler, geolokalisering for å verifisere tidspunkt eller tidsrom, overvåking av Båtservice sitt skipsverft på øya Kish, identifisering av hvilke andre skipsverft som bygger eller vedlikeholder fartøyene, identifisering av hvilke havner som krigsfartøyene benytter og et forsøk på å identifisere antall fartøyer.

3.8.1 Identifisering av fartøyer

Det er dessverre nesten umulig å se forskjell mellom redningsskøytene som ble levert fra Båtservice til Iran i 2004-2005 og redningsskøytene som ble levert i 2010-2012. Det er de sistnevnte som er tatt i bruk av grensepolitiet og Revolusjongarden. Lengden og bredden er identisk. En forhøyning bak på styrehuset, som er den eneste synlige forskjellen mellom fartøyene, kan bare avsløres ved svært høyoppløselige satellittbilder.

Vi benyttet derfor flere kriterier for å sannsynliggjøre hva slags klasse det observerte fartøyet sannsynligvis tilhører ut fra bevæpning (ja/nei), farger på fartøyet (hvit, grå, beige med kamuflasjemønster) og type havn (sivil, militær eller Revolusjongarden).

Et eksempel er satellittbildet til venstre. Bildet er fra den sivile havna på øya Kish. To identiske fartøyer i Båtservice-design ligger ved et militært fartøy. Det ytterste fartøyet er sannsynligvis en sivil redningsskøyte, mens mitraljøsen kan skimtes forut på det midterste fartøyet. Dette fartøyet tilhører sannsynligvis grensepolitiet.

3.8.2 Overvåking av skipsverftet på Kish

I intervjuene med direktør Bjørn W. Fjellhaugen hadde han flere ganger sagt at det ikke skjedde noe på verftet. Det hadde ligget brakk i flere år, hevdet han. Fædrelandsvennen hadde imidlertid fått se et innslag fra Iransk TV som viste angivelig bygging av redningsskøyter og losfartøy i hallene.

Innslaget ble sendt våren 2021, men var det ferskvare? Det var åpenbart brukt gamle klipp fra Båtservice i innslaget. Men samtidig hadde de avbildede arbeiderne på seg munnbind, som tydet på at de var filmet under pandemien. Var verftet i drift eller ikke? Satellittbilder ga svaret.

Satellittbildene er tatt i mai 2016 (t.v.) og august 2022. Alle viser fartøyer under konstruksjon og/eller vedlikehold, som er

identiske med dem som Båtservice eksporterte før eksportforbudet i 2012. Bilder fra andre perioder bekrefter at det stort sett har vært kontinuerlig aktivitet ved skipsverftet siden det ble tatt i bruk i 2012.

3.8.3 Identifisering av øvrige skipsverft

I forsøket på å lokalisere skipsverft som bygger eller vedlikeholder fartøyer med Båtservice-design, har vi gransket alle militære og sivile havner i den persiske gulf og det kaspiske hav. Arbeidet er tidkrevende fordi Iran har en kyst på rundt tre tusen kilometer og vi fant ingen komplett oversikt som viser sivile og militære skipsverft. Alle tilgjengelige oversikter vi fant var mangelfulle eller utdaterte.

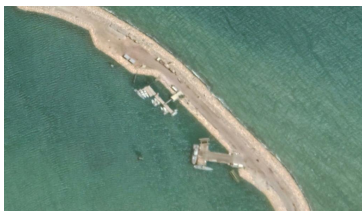

Til slutt satt vi igjen med et lite antall skipsverft som alle har til felles at vi fant minst et satellittbilde hvor det aktuelle fartøyet var synlig på land. Bildet er tatt av Irans største militære verft ved Bandar Abbas i mars 2016 og viser to fartøyer med Båtservice-design. Det grå fartøyet er sannsynligvis til Revolusjongarden, mens det hvite skal sannsynligvis overføres til grensepolitiet.

Vi fant også flere militære skipsverft som åpenbart har kapasitet til å utføre bygging og vedlikehold, men som manglet bildebevis av fartøyet.

3.8.4 Identifisering av havner og baser

Samtidig som vi forsøkte å identifisere aktuelle skipsverft, prøvde vi å finne alle aktuelle havner og baser hvor Revolusjongarden og grensepolitiet benyttet fartøyer med Båtservice-design.

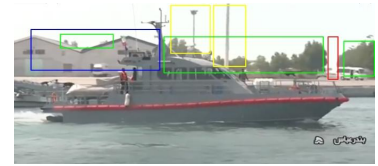

Et par forhold lettet arbeidet. Antall sivile havner er begrenset og den iranske marinen har bare et fåtall baser. Dessuten var det svært enkelt å identifisere havner/baser til Revolusjongarden, dels på grunn av at de nesten alltid er konstruert på samme måte og dels fordi deres karakteristiske lange og smale gråmalte småbåter er lett gjenkjennelige. Bildet viser en typisk base til Revolusjongardens marine på øya Larak som tilhører Revolusjongarden. Et fartøy med Båtservice-design ligger i enden av kaia nederst.

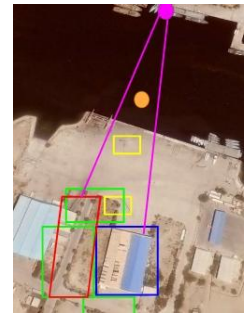
Til slutt klarte vi å identifisere flere baser som Revolusjongardens fartøyer benytter, samt tidfeste hendelsene. Vi fant også flere havner som sannsynligvis benyttes av grensepolitiets fartøyer. I noen tilfeller kan det være tvil om fartøyet er en sivil redningsskøyte, men oftest indikerer kaiplassen i havneområdet om dette er et sivilt fartøy eller ikke.

3.8.5 Geolokalisering for å verifisere bilder

Formålet med geolokalisering er tredelt; verifisere at bildet eller videoklippet er fra stedet som teksten omtaler, lokalisere stedet dersom geografisk navn er utelatt eller verifisere tidspunkt eller tidsrom.

Siden nesten alle nettstedet vi benyttet i letingen etter fartøyer er sensurert av det iranske regimet, benyttet vi geolokalisering på alle viktige bilder og videoklipp. For eksempel viste en video fra Iransk fjernsyn i 2016 et fartøy med Båtservice-design som tilhører Revolusjonsgarden.

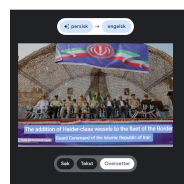
Vi benyttet satellittbilder fra 2016 for å verifisere at fartøyet er filmet foran bygningene til nederste bilde og at det oppgitte tidspunktet for publiseringen stemmer.

Dette ble gjort ved å studere bygninger, infrastruktur, vegetasjon og tegne opp ulike geometriske vinkler i forskjellige farger for å fastslå hvor kameraet filmer fra og om posisjonen til fartøyet stemmer med omgivelsene. Anlegget er en del av Revolusjonsgardens base i Bandar Abbas

3.9 Bruk av Google Lens

Google Lens var et svært viktig verktøy i arbeidet vårt. Vi brukte det til å oversette tekst i bilder, søk i utsnitt på bildet, bekrefte tidspunkt for når bildet er publisert og identifisere andre nettsteder som har benyttet bildet.

Eksemplet under er hentet fra en seremoni 8. juli 2019 hvor admiral Amir Rastegari, sjef for MIO, overleverer sju fartøyer i Haidar-klassen til grensepolitiet.

Originalbildet til venstre viser en propagandatekst under podiet. Bildet lastes opp i Google Lens, teksten markeres og deretter oversettes den til engelsk. Teksten forteller at seremonien gjelder overlevering av fartøyer i Båtservice-design til grensepolitiet. Personer med farsi som morsmål bekreftet at oversettelsen var tilnærmet helt korrekt.

Originalbildet til venstre viser en propagandatekst under podiet. Bildet lastes opp i Google Lens, teksten markeres og deretter oversettes den til engelsk. Teksten forteller at seremonien

gjelder overlevering av fartøyer i Båtservice-design til grensepolitiet. Personer med farsi som morsmål bekreftet at oversettelsen var tilnærmet helt korrekt.

Vi benyttet også Google Lens til å søke etter utsnitt i bilder (søk etter lignende bygninger, landskap, infrastruktur eller andre kjennetegn) og deretter bruke geolokalisering med satellittbilder for å verifisere hvor bildet er tatt. Under slike søk oppdaget vi flere bilder og nettsteder med tilsvarende hendelser hvor vi kunne finne ytterligere informasjon om personer og fartøyer.

Google Lens ble også benyttet til å bekrefte når bildet er publisert. Dermed kunne vi tidfeste hendelser med stor sannsynlighet og loggføre denne i tidslinjen vår. Programmet viste oss også andre nettsteder som hadde benyttet bildet. Da var det enkelt å finne ytterligere informasjon om hendelsen og samtidig lokalisere ennå flere nettsteder med mer informasjon og nye bilder og videoklipp.

Bildet lastes opp i Google Lens, et utsnitt markeres og deretter finner Google lignende bilder.

Bildet i midten til høyre ledet oss til en annen seremoni hvor Revolusjongarden overtok nye fartøyer fra MIO og vi fant flere nye bilder

av nok et fartøy i Båtservice-design som tilhører Revolusjongarden.

4. FUNN OG KONSEKVENSER

- Advarselen om at redningsskøyteene kunne bli bevæpnet, var kjent. Bildebevis for at dette har skjedd, er nytt gjennom Fædrelandsvennens arbeid. Selv verftsdirektøren i Båtservice ble overrasket.
- Bildene vi har funnet av piratkopierte motorer, gir og vannjet, har gjort internasjonale produsentene oppmerksomme på omfanget, og gir dem mulighet til å forfølge saken.
- Norskutviklede redningsskøyter er benyttet for å kapre utenlandske handelsskip og trakassere og/eller observere marinefartøyer til Norges allierte i Nato.
- Iranske selskap knyttet til forsvarsdepartementet markedsfører norskutviklede redningsskøyter som iranske på internasjonale våpenmesser.
- Det er ukjent frem til nå at nordmennene som bygde opp et skipsverft på Kish, har mistet kontrollen over hele verftet.
- Satellittbilder viser at verftet på Kish fremdeles brukes til å bygge og/eller vedlikeholde norskutviklede redningsskøyter.
- Venstre-politiker Ingvild Wettrhus Thorsvik har sendt skriftlig spørsmål til utenriksminister Anniken Huitfeldt, for å få svar på hvordan Utenriksdepartementet har håndtert saken og hvorfor man ikke lyttet tidligere til de amerikanske advarslene.
- At tidligere utenriksminister Jonas Gahr Støre i 2012 satte Norges eksportforbud til side, og ga Båtservice en egen tillatelse til å selge enda et fartøy til Iran, har ikke vært kjent for allmennheten.
- Det har ikke vært kjent at etter Fædrelandsvennens avsløring, politianmeldte Utenriksdepartementet Båtservice i Mandal for mulig brudd på eksportlovgivningen. Saken ble henlagt i juni.

5. VEDLEGG

Kontaktperson og redaksjon

Sondre Zakariassen
Fædrelandsvennen AS
Rådhusgata 14
4611 Kristiansand

Jury-login på fvn.no

Logg inn med egen bruker, eller med denne **Brukernavn:** jury.fvn@gmail.com,
Passord: fvn1875jury

Publikasjonsliste

26.12.2022: **Redningsskøyter fra Mandal ble krigsfartøy i Iran**

<https://www.fvn.no/nyheter/i/mQMoGI/redningsskoeyter-fra-mandal-ble-krigsfartoe-y-i-iran>

26.12.2022: **Direktøren om avsløringene: – Det er trist å se noe sånt**

<https://www.fvn.no/nyheter/i/BWRpIq/baatservice-direktoeren-om-avsloeringene-det-er-trist-aa-se-noe-saant>

26.12.2022: **Her kapres tankskipet**

<https://www.fvn.no/nyheter/lokalt/i/5B37AX/her-kapres-tankskipet>

26.12.2022: **Slik jobbet vi med saken om redningsskøyta som ble krigsfartøy**

<https://www.fvn.no/nyheter/i/Mo5QoR/slik-jobbet-vi-med-saken-om-redningsskoeyta-som-ble-krigsfartoe-y>

27.12.2022: **Paul Storholt: – Det hadde jeg ikke i min vildeste fantasi drømt om**

<https://www.fvn.no/nyheter/i/RG1VA5/paul-storholt-det-hadde-jeg-ikke-i-min-villeste-fantasi-droemt-om>

27.12.2022: **Bildegalleri: Fra redningsskøyte til krigsfartøy**

<https://www.fvn.no/nyheter/i/BWrayw/bildegalleri-fra-redningsskoeyte-til-krigsfartoe-y>

27.12.2022: **– Kan brukes til menneskerettighetsbrudd**

<https://www.fvn.no/nyheter/i/GMPV9m/kan-brukes-til-menneskerettighetsbrudd>

27.12.2022: **USA la press i Båtservice-saken: Utenriksdepartementet er taust**

<https://www.fvn.no/nyheter/i/rIznwe/usa-la-press-i-baatservice-saken-utenriksdepartementet-er-taust>

28.12.2022: **– Utenriksministeren viste meg etterretningsbilder**

<https://www.fvn.no/nyheter/i/5B32nO/utenriksministeren-viste-meg-etterretningsbilder>

28.12.2022: **Dette kan ikke UD legge lokk på** (kommentarartikkel)

<https://www.fvn.no/mening/kommentar/i/WR6RAk/dette-kan-ikke-ud-legge-lokk-paa>

28.12.2022: **Ase Michaelsen: Jeg forsto at tiden var kommet for å rett og slett la saken ligge litt**

<https://www.fvn.no/nyheter/i/I3MqRM/aase-michaelsen-jeg-forsto-at-tiden-var-kommet-for-aa-rett-og-slett-la-sake-n-ligge-litt>

29.12.2022: **Krever svar fra Anniken Huitfeldt**

<https://www.fvn.no/nyheter/i/pQdlaR/krever-svar-fra-anniken-huitfeldt>

29.12.2022: **Iran piratkopierer redningsskøyene fra Mandal**

<https://www.fvn.no/nyheter/i/xqMPLp/iran-piratkopierer-redningsskoeytene-fra-mandal>

29.12.2022: – **Dette er båten min**

<https://www.fvn.no/nyheter/i/JQn0x4/dette-er-baaten-min>

30.12.2022: **Vil fortsatt ikke kommentere eksportnekten**

<https://www.fvn.no/nyheter/i/2B9Kqg/vil-fortsatt-ikke-kommentere-eksportnekten>

30.12.2022: **Har mistet kontroll over iransk verft: Skal ha levert to nye redningsskøyter**

<https://www.fvn.no/nyheter/i/q1Og0e/har-mistet-kontroll-over-iransk-verft-skal-ha-levert-to-nye-redningsskoeyter>

12.01.2023: **Får ikke svar: Utenriksministeren skylder på taushetsplikt**

<https://www.fvn.no/nyheter/lokalt/i/EQRQo5/faar-ikke-svar-utenriksministeren-skylder-paa-taushetsplikt>

18.03.2023: **Anklaget for mord og overgrep: Mottok fartøyer med Båtservice-design**

<https://www.fvn.no/nyheter/i/76jAjo/anklaget-for-mord-og-overgrep-mottok-fartoeyer-med-baatservice-design>

31.08.2023: **PST etterforsket Båtservice - en rekke sentrale personer avhørt**

<https://www.fvn.no/nyheter/okonomi/i/XbnmGr/pst-etterforsket-baatservice-en-rekke-sentrale-personer-avhoert>

31.08.2023: **Fikk betalt 25 millioner til ti nye fartøyer**

<https://www.fvn.no/nyheter/okonomi/i/Lxp8x/fikk-betalt-25-millioner-til-ti-nye-fartoeyer>

31.08.2023: **Markedsførte redningsskøyter fra Mandal på våpenmesse**

<https://www.fvn.no/nyheter/okonomi/i/RGma1W/markedsfoerte-redningsskoeyter-fra-mandal-paa-vaapenmesse>

31.08.2023: **Støre tillot salg tross eget eksportforbud**

<https://www.fvn.no/nyheter/okonomi/i/abd0kM/stoere-tillot-salg-tross-eget-eksportforbud>

Aktører og begreper

For ikke å skape for mye forvirring om hva som er hva og hvem som er hvem, legger vi derfor ved en forklaring:

Båtservice: Skipsverft med hovedkontor i Mandal. Eide 50% av aksjene i *Båtservice Iran* som drev et skipsverft på den iranske øya *Kish* i den persiske gulf.

Naji: En klasse med åtte hurtiggående redningsskøyter som ble levert fra Båtservice Mandal i perioden 2004-2005.

Nejat: En klasse med hurtiggående redningsskøyter som ble levert fra Båtservice Mandal (ett fartøy) og Båtservice Iran (fire fartøy) i perioden 2010-2012. Klassen er tilnærmet identisk med Naji. Den mest synlige forskjellen er at Nejat har en forhøyning bakerst på styrehuset.

Haidar: Iranske myndigheters navn på Nejat-klassen etter at redningsskøytene ble bevæpnet og overført til Revolusjonsgarden og grensepolitiet.

Grensepolitiet: Omtales som NAJA i iranske medier. En organisasjon innenfor den iranske politistyrken som bevokter landets grenser. De benytter bevæpnede fartøyer i Haidar-klassen og er rød/hvite eller bruker kamuflasjemønster.

Revolusjongarden: Militær organisasjon underlagt øverste leder Ali Khamanei. Omtales ofte som IRGC eller Sepah i utenlandske medier. Organisasjonens marine har det militære ansvaret for den persiske gulf og delt ansvar for Hormuzstredet sammen med den iranske marine. Revolusjongarden bruker bevæpnede fartøyer i Haidar-klassen. Fartøyene er gråmalte.

MIO: På engelsk brukes navnet Marine Industries Organization (MIO). Forsvarsindustriell organisasjon som er underlagt det iranske forsvarsdepartementet med ansvar for å produsere utstyr og fartøyer til Revolusjongarden, den iranske marinen og grensepolitiet.

PMO: Ports and Maritime Organization er Irans statlige havnemyndigheter. De anskaffet redningsskøytene i Naji-klassen i 2004-2005 og Nejat-klassen i 2010-2012.